

REGIONALNA SARADNJA

ZAŠTITA UZBUNJIVAČA POSTAJE JEDAN OD PRIORITETA U BORBI PROTIV KORUPCIJE U DRŽAVAMA REGIONA

strana 10

Saša Janković, ombudsman Republike Srbije

Legalan status uzbunjivača treba biti osnov za zaštitu

Rodoljub Šabić

povjerenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnostima Republike Srbije

Zakon o zaštiti uzbunjivača je izraz volje građana

Uzbunjivači su najefikasniji mehanizam detekcije korupcije

Borba protiv korupcije počinje otkrivanjem korupcije i adekvatnim procesuiranjem i sankcionisanjem učesnika. Sankcija treba da djeluje preventivno, ali i da na pravi način bude mjera štete koju društvo i država trpe zbog korupcije. Često se u javnosti zagovaraju visoke kazne za počinioc, ali pravi početak borbe protiv korupcije je zapravo pružanje adekvatne zaštite onima koji korupciju prijave.

Nije više ni tajna ni misterija kako se svuda u svijetu otkriva korupcija. Nikada i nigdje to nije tako da se učesnik, svjestan svoje krivične odgovornosti i visoke kazne, sam se prijavi nadležnom državnom organu i prizna teško krivično djelo.

Možda bi se pomislilo da nadležni organi, poput policije imaju najznačajniju ulogu u otkrivanju korupcije, s obzirom da imaju istražna ovlaštenja i pristup dokazima, ljudima, dokumentima... Međutim ni to nije tačno, čak 5 puta više slučajeva korupcije se otkrije slučajno nego što to otkrije policija.

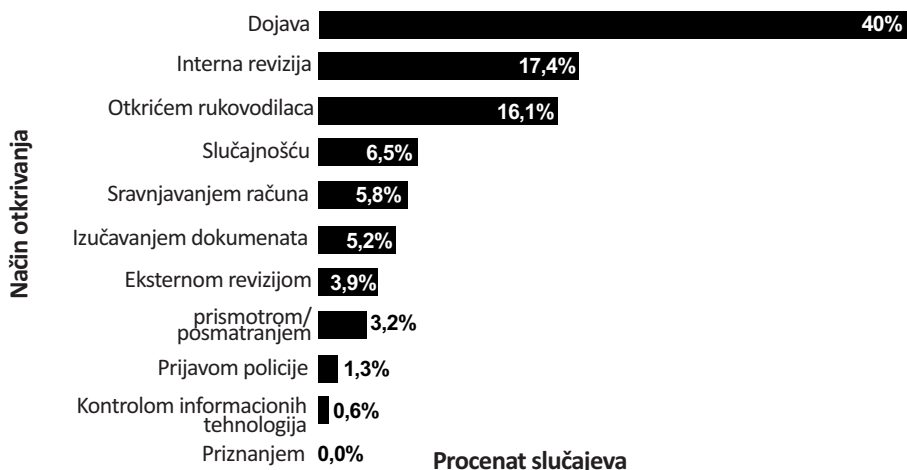
Najznačajniji metod otkrivanja korupcije u Evropi je dojava osobe koja ima saznanja da se u njenoj neposrednoj blizini, najčešće u organizaciji gdje je zaposlena dogodila korupcija. Te osobe se nazivaju uzbunjivači, jer dižu uzbunu da se događa zloupotreba javnog interesa, nešto poput osobe koja je prva primjetila požar u obližnjoj šumi i upozorava mještane, poslije čega se čitavo selo diže na noge kako bi svako spasao svoje, ali i svačije imanje. Uzbunjivači su osobe koje štite javni interes i čine dobro za svakog građanina te bi u tom smislu njihov angažman država trebala prepoznati, a njih zaštititi.

U Bosni i Hercegovini uzbunjivači do sada nisu imali posebnu zakonsku zaštitu već su samo određeni članovi Zakona o radu i Zakona o državnim službenicima i namještenicima prepoznavali ulogu i značaj uzbunjivača, što je bilo nedovoljno da ih zaštiti od odmazde i torture pretpostavljenih.

Centar za odgovornu demokratiju Luna i udruženje Uzbunjivači BiH, pokrenuli su u Bosni i Hercegovini proces zagovaranja prvog u istoriji naše zemlje Zakona o zaštiti uzbunjivača koji bi na adekvatan način pružao zakonsku zaštitu osobama koje prijave zloupotrebu i aktivnosti protiv javnog interesa. Inicijativa je naišla na podršku USAID-a i CCI-ja, kao i organizacije NDI, Agencije za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije, nekoliko poslanika iz dva entitetska i državnog parlamenta, nekoliko službenika Parlamenta i pravnih eksperata.

Upravo taj forum koji je okupila inicijativa za zaštitu uzbunjivača u BiH pomogao je da uzbunjivači postanu regionalni prioritet država u borbi protiv korupcije. Studijska posjeta institucijama Srbije, zagovarača Zakona o zaštiti uzbunjivača iz BiH najbolji je dokaz da bez zaštićenih uzbunjivača nema suzbijanja korupcije.

OTKRIVANJE KORUPCIJE U EVROPI - 155 KONKRETNIH SLUČAJEVA

UZBUNJIVAČI DOLAZE!

Prema do sada najsveobuhvatnijoj studiji o detekciji korupcije u Evropi, dojave su ubjedljivo najefikasniji metod razotkrivanja korupcije.

Koristeći to saznanje mnoge države su se orijentisale na podsticanje i zaštitu uzbunjivača kako bi suzbile nivo korupcije. U Bosni i Hercegovini postoji želja da se takav trend primjeni i da se što prije donese Zakon o zaštiti uzbunjivača kao prva mjera.

SADRŽAJ broja 4

DEMOKRATSKA INICIJATIVA ZA EVROPU	Primjer saradnje koji može postati model....3
UPOZNAJTE IH	Neformalna grupa za zaštitu uzbunjivača u BiH.....4
ŠABIĆ	Zakon o zaštiti uzbunjivača je izraz volje građana.....5
JANKOVIĆ	Legalan status uzbunjivača treba biti osnov za zaštitu.....8
UPOZNAVANJE	Posjeta Agenciji za borbu protiv korupcije.....10
OKRUGLI STO	Uzbunjivači na okupu.....13

Ovaj dokument je kreiran uz podršku CCI-a i USAID-a, a stavovi i informacije izneseni unutar dokumenta pripadaju isključivo organizaciji COD Luna i ne moraju neophodno predstavljati i stavove CCI-a ili USAID-a

Primjer saradnje koji može postati model

Nacionalni demokratski institut iz Vašingtona, u maju 2010. godine, organizovao je posjetu Sjedinjenim Američkim Državama delegacije parlamentaraca iz Parlamentarne skupštine BiH, Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske. Odmah po okončanju posjete nastala je Demokratska inicijativa za Evropu - neformalna grupa koja razmjenjuje mišljenja i usaglašava stavove o bitnim i aktuelnim pitanjima na putu Bosne i Hercegovine ka evroatlantskim integracijama, poštujući demokratske principe uvažavanja i pronalaženja rješenja postizanjem kompromisa. Nakon jednogodišnjeg rada na izmjenama Izbornog zakona BiH i Kodeksa ponašanja političkih partija u izornoj kampanji, neformalna grupa se priključila inicijativi za zaštitu uzbunjivača i zajedno sa uzbunjivačima, predstavnicima Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije predstavnicima Centra za odgovornu demokratiju Luna, čine okosnicu šire neformalne grupe koja zagovara donošenje Zakona za zaštitu uzbunjivača.

Demokratski dijalog je moćno oružje grupe

Prije svega pola godine po prvi put su se sastali predstavnici Centra za odgovornu demokratiju - Luna i neformalna grupa - Demokratska inicijativa za Evropu. Bio je to susret koji je obećavao mnogo i na kome se mogla osjetiti atmosfera koja podstiče saradnju i partnerstvo. Predstavnici COD Luna nisu skrivali zadovoljstvo otkrivši grupu parlamentaraca koji diskutuju o važnim društvenim problemima na demokratski i odgovoran način, a sa druge strane članovi Demokratske inicijative za Evropu bili su od samog početka izuzetno zainteresovani za angažovanje na zaštiti uzbunjivača, razumjevši da je upravo ta zaštita ključna u borbi protiv korupcije. Naizgled dva svijeta, vladin i nevladin, na istom zadatku, od samog početka su bili i ostali fokusirani na iznalaženje rješenja koje bi smanjilo nivo korupcije u društvu. Jedni imaju odgovorne pozicije, uticaj na institucije i političku moć, drugi imaju dobru volju, entuzijazam i ideje, što se pokazalo kao izvanredna kombinacija koja može postati model ka izgradnji bolje države i naprednijeg društva.

Nacionalni demokratski institut, pažljivo je pratio razvoj odnosa i svojim autoritetom podsticao na diskusije, razmjenu mišljenja i informacija, čime je stvorena izvanredna komunikacija i politička kultura visokog nivoa.

Čini se da se nikad bolje nisu razumijela ova dva sektora

koja se nekorektno doživljavaju kao suprotstavljena, a zapravo su potpuno međusobno zavisna i komplementarna.

Dok nosioci javnih funkcija rade na iznalaženju konkretnih načina kako da unaprijede sistem, često u veoma teškim okolnostima i sa nizom ograničenja, predstavnici nevladinog sektora veoma brzo i efikasno uočavaju posljedice i nedostatke sistema i institucija, čime zapravo postaju nezaobilazan resurs za one koji taj sistem mogu da unaprijede i razvijaju.

Primjer saradnje Inicijative za zaštitu uzbunjivača i neformalne grupe parlamentaraca i državnih službenika, ukazuje na moguće odnose u budućnosti i u sebi sadrži jasnu poruku da na najvažnijim pitanjima za državu i društvo mnogo brže može da se napreduje ukoliko su u procese uključena dva važna sektora, kao što je vladin i nevladin.

Zvanična posjeta Beogradu prva je zajednička inicijativa ove novoformirane intesektorske grupe, a već se diskutuje o daljim zajedničkim aktivnosti, što ukazuje da će zajedničkih aktivnosti biti i u budućnosti.

Nakon posjete Beogradu, grupa razmatra mogućnost organizovanja konferencije u Sarajevu na koju bi bili pozvani partneri iz Beograda, ali i drugi predstavnici iz regiona koji se zalažu za zaštitu uzbunjivača u svojim državama.

Do informacija se dolazi brzo i iz prve ruke

Učesnici studijske posjete na temu zaštite uzbunjivača iz Bosne i Hercegovine u Beogradu

Sead Lisak

direktor agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije

Dragan Slipac

zamjenik direktora agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije

Lazar Prodanović

poslanik u Predstavničkom domu PS BiH, zamjenik šefa Kluba SNSD, član Glavnog odbora SNSD

Branislav Borenović

poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srpske, predsjednik Odbora za evropske integracije, potpredsjednik PDP

Marinko Čavara

zastupnik u Zastupničkom domu FBiH, šef Kluba HDZ BiH; potpredsjednik HDZ BIH

Aida Kreho

viša stručna saradnica za zakonodavno-pravna pitanja u Parlamentarnoj skupštini BiH

Alma Salkić Mijić

stručna savjetnica za zakonodavno-pravna pitanja i pravo EU

Višnja Marilović

predsjednica Udruženja Uzbunjivači BiH

Teufik Hadžiahmetović

član Uprave udruženja Uzbunjivači BiH

Amna Hadžikadunić

koordinatorka programa u Nacionalnom demokratskom institutu

Mirela Avdić

asistentica programa u Nacionalnom demokratskom institutu

Fadil Šero

konsultant, REC

Svetlana Vuković

izvršna direktorica Centra za odgovornu demokratiju Luna

Bojan Bajić

koordinator inicijative za zaštitu uzbunjivača u BiH

www.uzbunjivaci.ba

ZAKON O ZAŠTITI UZBUNJIVAČA JE IZRAZ VOLJE GRAĐANA

Nadležnosti Povjerenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnostima regulisani su u najvećoj mjeri sa 2 ključna zakona, ali materija kojom se Povjerenik bavi odnosi se na ustavne garancije i fundamentalne obaveze države prema građanima.

Mješovita grupa za javno zagovaranje Zakona o zaštiti uzbunjivača u Bosni i Hercegovini, u okviru zvanične posjete Republici Srbiji, imala je priliku da se sastane sa Povjerenikom za informacije od javnog značaja i zaštitu podata o ličnostima, Rodoljubom Šabićem.

Iako su članovi grupe imali određena saznanja i informacije o položaju i značaju funkcije povjerenika, Rodoljub Šabić je u svom uvodnom izlaganju obrazložio prije svega svoja zakonska ovlaštenja i institut nezavisnog državnog organa koji u pravnom sistemu bivše države nije bio poznat, ali koji dobija sve više na značaju u državama regiona.

Šabić je pružio dodatna objašnjenja i o tome kako se našao u situaciji da bude jedan od ključnih "igrača" u zaštiti uzbunjivača i borbi protiv korupcije, iako država nije privedila da pozicija povjerenika ima toliki značaj u tim oblastima, s obzirom na postojanje Savjeta za borbu protiv korupcije Vlade Republike Srbije i Agencije za borbu protiv korupcije.

Povjerenik je svoju poziciju u zaštiti uzbunjivača objasnio praksom koja je vrlo brzo po uspostavljanju organa pokazala da građani koji imaju saznanja o korupciji imaju visok stepen povjerenja u instituciju Povjerenika, kao i to da "uzbunjivači" žele da na zvaničan način pribave dokaze o neregularnostima koje su uočili u organizacijama u kojima su zaposleni.

Tako su se gospodinu Šabiću obraćali prije svega zaposleni u državnim organima i javnim preduzećima koji su od njega zahtjevali da po službenoj dužnosti pribavi

Jasno je da javni interes treba biti zakonski zaštićen, ali nije logično da oni koji direktnim ukazivanjem na ugrožavanje javnog interesa prolaze kroz izuzetno teške situacije.

BiH može da računa na pomoć u aktivostima na izradi pravnih mehanizama za zaštitu uzbunjivača

informacije koje su njima bile uskraćene, a koje su kako se ispostavilo bile od presudnog značaja u dokazivanju neodgovornog i nezakonitog ponašanja rukovodilaca.

Kako je takvih slučajeva od samog formiranja organa

bilo više, Povjerenik se brzo upoznao sa sudbinama onih koji su imali za cilj da zaštite javni interes i kao advokat i pravnik brzo je uočio propust i nelogičnost u pravnom sistemu Srbije koje je želio da eliminiše. Jasno je da javni interes treba biti zakonski zaštićen, ali nije logično da oni koji di-

rektnim ukazivanjem na ugrožavanje javnog interesa prolaze kroz izuzetno teške situacije, a da ne postoje razvijeni zakonski mehanizmi koji bi ih faktički i u zadovoljavajućoj mjeri zaštitili od odmazde, mobinga, tortura, prijetnji, itd.

Pored veoma otvorenih stavova i spremnosti da sa delegacijom iz Bosne i Hercegovine podijeli svoja saznanja i stavove, gospodin Šabić je iznio nekoliko primjera koji jasno ukazuju na vezu uzbunjivača i povjerenika za informacije od javnog značaja koji ukazuju da upravo ta

Povjerenik je nakon iskustva koja je stekao pružajući pomoć osobama koje su mu se obratile sa zahtjevom za pristup informacijama od javnog značaja, odlučio da se aktivno angažuje na zakonskoj zaštiti uzbunjivača

Preliminarni rezultati istraživanja javnog mnjenja u Srbiji ukazuju da većina građana Srbije smatra da uzbunjivač treba da dobije finansijsku nagradu kao satisfakciju za svoju aktivnost

Bojan Bajić: Iskustva i SAD-a ukazuju da su zloupotrebe statusa uzbunjivača izuzetno rijetke

komunikacija i ovlašćenja Povjerenika mogu imati veoma važnu ulogu u razotkrivanju korupcije i neodgovornog ponašanja pojedinaca koji obavljaju javnu funkciju. Najupečatljiviji primjer korišćenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, sa kojim je povjerenik upoznao goste, bio je slučaj maloljetnika koji je tražio informacije o poslovanju Doma za učenike srednjih škola, što je za posljedicu imalo utvrđivanje odgovornosti direktora koji je kasnije pravosnažno osuđen na zatvorsku kaznu.

Povjerenik je nakon iskustva koja je stekao pružajući pomoć osobama koje su mu se obratile sa zahtjevom za pristup informacijama od javnog značaja, odlučio

da se aktivno angažuje u stvaranju pravnog osnova za zakonsku zaštitu uzbunjivača, koja jedino može biti održivo i kvalitetno rješenje.

S obzirom da Povjerenik za informacije od javnog značaja među svojim ovlašćenjima nema zakonsku inicijativu, Šabić se obratio Ombudsmanu Republike Srbije, organu čiju funkciju trenutno vrši Saša Janković, kako bi zajedno sa njim formirao radnu grupu za izradu modela zakona, koja uz pomoć ovlašćenja Ombudsmana može direktno pokrenuti podstupak usvajanja zakona u Narodnoj skupštini Republike Srbije.

Uz podršku Ambasade Velike Britanije i Holandije,

Povjerenik je u okviru projekta "Zaštita uzbunjivača u Srbiji", formirao Radnu grupu za izradu nacrtu Zakona o zaštiti uzbunjivača, a na čelu te grupe nalazi se Ombudsman, Saša Janković.

Projekat "Zaštita uzbunjivača u Srbiji" podrazumjeva niz koordiniranih i precizno definisanih aktivnosti koje trebaju da obezbijede detaljan uvid u trenutno stanje u Srbiji, u percepcije građana, ali i u iskustva i prakse drugih pravnih sistema.

Nakon toga, projekat predviđa da radna grupa uvaži realnost i razvije model zakona koji bi odgovarao pravnom poretku Srbije i potrebama građana koji prijavljuju zloupotrebe. Po usvajanju modela Zakona o zaštiti uzbunjivača, obavila bi se javna rasprava kao i sveobuhvatna edukacija kroz radionice sa predstavnicima medija i nevladinog sektora.

Rodoljub Šabić je potom informisao o početnim aktivnostima i dilemama radne grupe za izradu modela zakona o zaštiti uzbunjivača i želio je da čuje stav članova grupe iz Bosne i Hercegovine o pitanjima koja su od strane članova radne grupe u Srbiji identifikovana kao najosjetljivija.

Među svakako najinteresantnijim pitanjima, kada je riječ o zaštiti uzbunjivača, uvijek se nametne pitanje o mogućosti zloupotrebe statusa uzbunjivača čime se radna grupa intenzivno bavi.

Bojan Bajić, koordinator za zaštitu uzbunjivača u Bosni i Hercegovini iznio je stav da je zloupotreba statusa uvijek moguća, ali da inicijativa u BiH polazi sa stanovišta da je zaštita uzbunjivača osnovni cilj, te da moguća zloupotreba nikako ne smije da stvara ograničenja u pružanju zaštite. On je takođe informisao povjerenika da Inicijativa za zaštitu uzbunjivača u BiH polazi od sličnog stanovišta da je neophodan poseban zakon kojim bi se regulisao status uzbunjivača, kao i sve mjere zaštite koje bi osobi sa statusom uzbunjivača bile na raspolaganju.

Članovi delegacije iz 3 parlamenta u BiH, Lazar Prodanović, iz Parlamentarne skupštine BiH, Marinko Čavara poslanik u Parlamentu Federacije BiH i Branislav Borenović, poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srpske, iznosili su svoje stavove o značaju uzbunjivača

Povjerenik je ukazao na značajne razlike u pravnim sistemima država u našem regionu u odnosu na SAD, te smatra njihovo iskustvo značajnim, ali ne u potpunosti primjenjivim kod nas

Uz podršku Ambasade Velike Britanije i Holandije, Povjerenik je u okviru projekta "Zaštita uzbunjivača u Srbiji", formirao Radnu grupu za izradu nacrtu Zakona o zaštiti uzbunjivača

Preliminarni rezultati istraživanja javnog mnjenja u Srbiji ukazuju da većina građana Srbije smatra da uzbunjivač treba da dobije finansijsku nagradu kao satisfakciju za svoju aktivnost - njih oko 60%

u borbi protiv korupcije, a zajedničko je bilo da su se složili sa Povjerenikom da je "uzbunjivanje" prije svega moralni čin pojedinca.

Govoreći o materijalnoj nagradi za uzbunjivača kao mogućem elementu zakona, Povjerenik je iznio preliminarne rezultate istraživanja javnog mnjenja u Srbiji koji ukazuju da većina građana Srbije smatra da uzbunjivač treba da dobije finansijsku nagradu kao satisfakciju za svoju aktivnost. Povjerenik je istakao da oko 60% građana Srbije ipak smatra da uzbunjivač treba da ima pravo na nagradu ukoliko se dokaže da je njegovim djelovanjem država sačuvala određena finansijska sredstva.

Komentarišući sistem zaštite uzbunjivača koji postoji u Sjedinjenim Američkim Državama, Povjerenik je ukazao na značajne razlike u pravnim sistemima država u našem regionu u odnosu na SAD, te smatra njihovo iskustvo značajnim, ali ne u potpunosti primjenjivim kod nas, posebno kada su u pitanju specijalizovane institucije koje se bave zaštitom i slučajevima uzbunjivača.

Povjerenik je na stanovištu da je realnije, jednostavnije i više u duhu naše pravne tradicije određene nadležnosti dodijeliti postojećim institucijama i precizno ih definisati zakonom.

Rodoljub Šabić

SRBIJA SLABA DA ZAŠTITI UZBUNJIVAČE

Naša država ima i formalnu i suštinsku obavezu da obezbedi adekvatnu zaštitu ljudima koji su ukazali na korupciju, kriminal i druge anomalije u svojim sredinama a koji zbog toga, po pravilu, trpe brojne neprijatne posledice.

Grupa zemalja za borbu protiv korupcije (GREKO) uputila nam je u tom smislu obavezujuću preporuku još 2006. godine, s rokom izvršenja do kraja 2007. godine, ali to je očigledno ostalo bez efekata. Ali još važnije od formalne obaveze je suštinska obaveza da se da svaki mogući doprinos borbi protiv korupcije. Suviše je naglašavati da već nekoliko godina uzastopce Globalni indeks percepcije korupcije pokazuje da tapkamo u mestu, da stagniramo u društvu zemalja za koje važi ocena da su zahvaćene nekontrolisanom, sistemskom korupcijom.

Obezbeđenje odgovarajuće zaštite uzbunjivača izvesno bi predstavljalo jedan takav doprinos. Istraživanja sprovedena u okviru Projekta pokazuju da izuzetno visok procenat građana (75%) smatra da država uzbunjivačima duguje adekvatnu zaštitu, a da neuporedivo manji procenat njih (14%) misli da su danas državni organi u stanju da tu zaštitu i stvarno obezbede.

Na kraju posjete Povjereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Republike Srbije upućen je poziv za uzvratnu posjetu Sarajevu koji je odmah i rado prihvatio i tom prilikom je obećao da će rado učestvovati u aktivnostima koji će doprinijeti boljoj zaštiti uzbunjivača u Bosni i Hercegovini.

Povjerenik za inforamcije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Republike Srbije o svojim aktivnostima redovno izvještava putem web prezentacije www.poverenik.rs i putem twiter naloga

Legalan status uzbunjivača treba biti osnov za zaštitu

Ombudsman, odnosno zaštitnik građana, prvi je izabrani funkcioner u novijoj istoriji Republike Srbije koji je na funkciju jednoglasno izabran u Narodnoj skupštini. Posljednje 4 godine, on je svoj posao obavljao profesionalno i predano, te ga građani u Srbiji doživljavaju kao čovjeka kome se uvijek mogu obratiti, što uredno i čine. Pored svoje redovne funkcije, Saša Janković, pro bono, obavlja funkciju predsjedavajućeg Radne grupe za izradu nacrta zakona za zaštitu uzbunjivača.

Radna grupa koja je formirana pošla je od izrade definicije uzbunjivača. Već na tom koraku pojavile su se dileme oko toga kako odrediti karakteristike i kriterijume za procjenu. Sa jedne strane postoji opasnost od zloupotrebe, a sa druge interes da se razotkrije korupcija ili drugo djelovanje protivno javnom interesu, što je predstavljalo poseban izazov za pronalaženje balansa između realnih mogućnosti zloupotrebe i potencijala antikoruptivnog djelovanja. Zaštitnik građana je sa gostima iz Bosne i Hercegovine podijelio i sopstveno viđenje definicije uzbunjivača, koje radna grupa nije prihvatila, a koja je uzbunjivača definisala jednostavno -

Radna grupa, je na kraju donijela definiciju koja uzbunjivača određuje kao građanina koji u dobroj vjeri prijavljuje korupciju i neracionalno trošenje javnih sredstava

izvor informacija od javnog značaja. Poslije razmatranja mnogobrojnih argumenata, radna grupa, je na kraju donijela definiciju koja uzbunjivača određuje kao građanina koji u dobroj vjeri prijavljuje korupciju i neracionalno trošenje javnih sredstava i zauzela je stav da takvi građani moraju biti zaštićeni i da se od njih treba načiniti model poželjnog ponašanja u društvu. Iz tog razloga Janković smatra da je izuzetno važna uloga medija. U mnogim novinama na naslovnim stranama su osobe koje su uradile nešto loše, što je po Jankoviću, obeshrabrujuće i protivno interesu države i društva da podstiče i podržava poželjna ponašanja građana.

Podsjećajući da je po obrazovanju pravnik koji se zalaže za povratak etike i morala u realan život, Janković je istakao da se u radnoj grupi trudi da što je manje moguće razmišlja kao pravnik jer želi da u potpunosti bude posvećen iznalaženju najbolje mogućnosti za zaštitu uzbunjivača koja bi bila primjenjiva u praksi. S te strane Janković smatra da proširivanje nadležnosti institucije kao što je tužilaštvo, na utvrđivanje statusa uzbunjivača, možda i nije najbolje rješenje jer vjeruje da je realna opasnost da će tužilaštvo slučajeve određivanja statusa uzbunjivačima tretirati kao manje važne. Međutim, on smatra da nije jednostavno sprovodivo ni to da se ovlašćenje za dodjelu statusa uzbunjivaču odredi jedna institucija jer se u praksi pokazalo da je za određene slučajeve potrebna i odgovarajuća stručnost u procjeni, navodeći primjer potencijalnog zagađivača vode i zaposlenog koji aplicira za status uzbunjivača nudeći informacije o načinu zagađivanja. Da bi se u tom slučaju utvrdilo osnov za status

potrebna je stručna procjena koja ukazuje na postojanje djelovanja protiv javnog interesa, a takve resurse posjeduju samo pojedine državne službe. Možda upravo iz tog razloga treba razmotriti opciju da nekoliko različitih službi bude uključeno u procjenu da li postoji osnov da bi se građaninu dodijelio status uzbunjivača, pa čak i predvidjeti ovlašćenja za te službe da samostalno mogu odlučivati o dodijeli statusa uzbunjivača.

Predsjednica organizacije Uzbunjivači Bosne i Hercegovine, Višnja Marilović, iznijela je svoj stav koji je formirala iz ličnog iskustva, a koje joj govori da je za uzbunjivača najbolje rješenje ukoliko bi se mogao obratiti jednoj instituciji pri apliciranju statusa, što ne isključuje mogućnost da se u procjenu i utvrđivanje statusa uključe i drugi državni

Janković smatra da proširivanje nadležnosti institucije kao što je tužilaštvo, na utvrđivanje statusa uzbunjivača, možda i nije najbolje rješenje jer vjeruje da je realna opasnost da će tužilaštvo slučajeve određivanja statusa uzbunjivačima tretirati kao manje važne

Marinko Čavara: Samo jačanje sustava države može povratiti povjerenje građana u institucije

organi. Ombudsman Janković se složio sa tim i smatra predloženu mogućnost kao izvodljivo rješenje koje će se možda naći u modelu Zakona o zaštiti uzbunjivača u Srbiji.

Zaštitnik građana stoji čvrsto na stanovištu da je svaki slučaj potrebno ispitati i da je za to potrebno nekoj instituciji dodijeliti istražna ovlašćenja. Uvjeren je da ukoliko nije predviđena istraga povodom svake aplikacije, Zakon o zaštiti uzbunjivača nije primje-

njiv niti pravičan.

Janković se osvrnuo na opštu situaciju u Srbiji, objašnjavajući da građani još uvijek nemaju dovoljno povjerenja u državne institucije što će u svakom slučaju predstavljati problem u primjeni zakona i normi koje predviđaju da građanin treba da se obrati državnom organu i za prijavu slučaju i za apliciranje za status uzbunjivača. Poslanik u Parlamentu BiH, Marinko Čavara rekao je da sustav države predstavlja problem i u Bosni i Hercegovini i da

ga je neophodno snažiti što nas dovodi do možda ključnog problema sa kojim se suočavaju mnoge države u regiji. Janković je istakao da očekuje da će model zakona početkom naredne godine biti gotov i da će odmah početi i javna rasprava. Rado je prihvatio poziv gostiju iz BiH da posjeti Sarajevo, naglasivši da je spreman da pomogne procesu zaštite uzbunjivača u Bosni i Hercegovini kroz dijeljenje iskustava koja svakodnevno stiže kao Zaštitnik građana Republike Srbije.

Više informacija o aktivnostima ombudsmana Srbije možete naći na www.zastinik.rs

ZAŠTITA UZBUNJIVAČA POSTAJE JEDAN OD PRIORITETA U BORBI PROTIV KORUPCIJE

Programom posjete neformalne grupe za zaštitu uzbunjivača u BiH, Beogradu, planirana je poludnevna posjeta Agenciji za borbu protiv korupcije koja u Republici Srbiji postoji od 2009. godine. Pored Povjerenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i Zaštitnika građana Agencija za borbu protiv korupcije je još jedna nezavisna državna institucija.

Za delegaciju iz Bosne i Hercegovine, predstavnici Agencije su pripremili prezentaciju organizacione strukture, nadležnosti i planova za dalji razvoj agencije, a nakon prezentacije članovi delegacije su imali priliku da postave pitanja i o najznačajnijim pitanjima diskutuju sa rukovodećim ljudima Agencije.

O Agenciji za borbu protiv korupcije

Zakonom o Agenciji su prvi put propisane prekršajne kazne za kršenje odredaba tog zakona, a za neprijavlivanje i davanje lažnih podataka o imovini javnih funkcionera. Zakonom je propisana i kazna zatvora i

zabrana obavljanja javne funkcije u periodu od deset godina, ukoliko funkcioner bude osuđen na kaznu zatvora. Agencija je ustanovljena kao institucija sa jakim preventivnom ulogom koju do sada niko od organa koji su se

Zakonom je propisana i kazna zatvora i zabrana obavljanja javne funkcije u periodu od deset godina, ukoliko funkcioner bude osuđen na kaznu zatvora

bavili korupcijom nije imao i njen osnovni cilj je da u koordinaciji sa drugim organima javne vlasti, civilnim sektorom, medijima i javnošću u cjelosti poboljša stanje u ovoj oblasti. Između ostalog, Agencija u tom preventivnom smislu ima ovlašćenja da sa državnim organima radi na izradi njihovih planova integriteta. Ovi planovi, kao novina u našem pravnom sistemu, treba da

osiguraju smanjenje i otklanjanje rizika za nastanak i razvoj korupcije.

Agencija je dobila i nadležnosti u kontroli finansiranja političkih stranaka, ali se zbog toga što se u praksi pokazao kao manjkav pristupilo pisanju novog Zakona o finansiranju političkih subjekata koji je skupština već usvojila. Ovim Zakonom je omogućeno da izvještaji o finansijskom poslovanju stranaka budu znatno transparentniji. Novi Zakon je važan, posebno zato što je 2010. Grupa

zemalja za borbu protiv korupcije Savjeta Evrope (GREKO) radila na trećoj evaluaciji koja tematski pokriva finansiranje političkih stranaka i inkriminaciju korupcije i njihova analiza zakonodavnog okvira je objektivna pokazatelj toga šta je potrebno preduzeti u ovoj oblasti.

O Odboru Agencije

Rad Agencije je nalazi pod direktnom kontrolom i nadzorom Odbora Agencije za borbu protiv korupcije. Odbor bira i razrješava direktora Agencije, odlučuje o uvećanju plate direktora, odlučuje po žalbama na odluke direktora kojima se izriču mjere u skladu sa ovim zakonom, usvaja godišnji izveštaj o radu Agencije koji podnosi Narodnoj skupštini, vrši nadzor nad radom i imovinskim stanjem direktora, predlaže budžetska sredstva za rad Agencije, donosi poslovnik o svom radu i vrši druge poslove određene zakonom.

Praksa agencije

Predstavnici Agencije su izložili delegaciji sopstvene utiske o slučajevima koje su imali u sopstvenoj praksi naglasivši da je bilo veoma različitih slučajeva, od onih banalnih bez elemenata korupcije ili zloupotrebe, pa do onih u kojima su i uzbunjivač i prijavljena osoba za zloupotrebu prekršiocu zakona.

Direktorka Agencije za borbu protiv korupcije, Zorana Marković, naglasila je da je bilo slučajeva u kojima je agencija podnosila krivične prijave zbog sumnje na koruptivne aktivnosti.

U nekih desetak slučajeva Agencija je dodijelila status uzbunjivača građanima i intervenisala je obraćanjem instituciji u kojoj su zaposleni sa informacijom da je osobi odobren status uzbunjivača. Prema riječima direktorke Marković, zvanična pisma koja Agencija upućuje u institucije iz kojih dolaze uzbunjivači, iako nemaju obavezujući karakter, imaju pozitivan uticaj na položaj uzbunjivača.

Prema riječima direktorke Marković, zvanična pisma koja Agencija upućuje u institucije iz kojih dolaze uzbunjivači, iako nemaju obavezujući karakter, imaju pozitivan uticaj na položaj uzbunjivača

Zorana Marković: U agenciju su nam dolazili i uzbunjivači i ucjenjivači

Predstavnici Agencije su istakli da se nisu sve mjere primjenile iz strategije za borbu protiv korupcije za period od 2008. do 2012. godine. Kao osnovni razlozi ne primjene mjera i zakašnjenje primjene mjera, predstavnici Agencije su naveli, probleme kao što su kašnjenje u usvajanju budžeta, nedovoljna kapacitiranost agencije i nedostatak drugih resursa neophodnih za rad.

Oni smatraju da je situacija trenutno mnogo bolja nego što je bila na početku i da će nova strategija koja se očekuje da će biti usvojena u prvoj polovini 2013. godine biti primjenjena u značajnijoj mjeri.

Direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije Bosne i Hercegovine, Sead Lisak izrazio je razumjevanje po pitanju kapaciteta i primjene strategije koja se u Srbiji, kao i u Bosni i Hercegovini usvaja uglavnom pod pritiskom kako bi se ispunile određene međunarodne obaveze.

Član Odbora Agencije i član radne grupe za izradu modela zakona o zaštiti uzbunjivača, profesor Branko Lubarda objasnio je porijeklo pojma i istorijski razvoj zakonodavstva o zaštiti uzbunjivača, navodeći da izvori zaštite javnog interesa u Evropi i Americi nisu isti, kao ni

Odbor Agencije za borbu protiv korupcije smijenio direktorku

TATJANA BABIĆ VRŠILAC DUŽNOSTI DO ZAVRSETKA KONKURSA

Svega nekoliko dana nakon posjete delegacije BiH Agenciji, Odbor agencije smijenio je direktorku Zoranu Marković zamjerajući joj da nije na najbolji način štitila ugled institucije nepoštovanjem odluka odbora i zahtjevanjem od Vlade da Agenciji stavi na raspolaganje određen broj službenih stanova.

Profesor Branko Lubarda

TERET DOKAZIVANJA TREBA DA BUDE NA POSLODAVCU

Kao vrlo bitno kod zaštite uzbunjivača, profesor Lubarda je objasnio da Zakon o zaštiti uzbunjivača treba da predvidi da je poslodavac dužan da dokaže da nad zaposlenim koji je prijavio korupciju nije izvršio odmazdu.

On smatra da preduzimanje bilo kakvih mjera u vezi sa radnim odnosom ili radnim uslovima uzbunjivača, koji su protivni njegovoj volji, treba smatrati za odmazdu, a da poslodavac treba da dokaže da nije u pitanju odmazda. Na taj način bi se uzbunjivač dodatno zaštitio od najčešćeg oblika diskriminacije nakon prijave korupcije.

pravna praksa i pravno naslijeđe, što trebamo uvažiti kada govorimo o rješenju koje se treba primjeniti u državama sa kontinentalnim pravom.

On vjeruje da se materija zaštite uzbunjivača tiče isključivo radnog prava i da određenim intervencijama u postojeće zakonodavne akte može obezbijediti adekvatna zaštita uzbunjivača.

Profesor Lubarda je objasnio da je radna grupa definisala uzbunjivača kao osobu koja u dobro volji prijavljuje zloupotrebu u cilju zaštite javnog interesa, napominjujući da je potrebno dodatno odrediti šta je javni interes.

Na kraju delegacija iz BiH pozvala je profesora Lubardu i članove odbora da posjete Sarajevo i svoja iskustva i saznanja stečena na izradi zakona o zaštiti uzbunjivača prenesu neposredno uzbunjivačima u BiH.

Pravilnik o zaštiti lica koje prijavi sumnju na korupciju Agencija za borbu protiv korupcije upoznala je delegaciju iz BiH sa posebnim pravilnikom koji je donijela Agencija, a koji se odnosi na zaštitu uzbunjivača

Pravilnik pod uzbunjivačima podrazumijeva samo i isključivo lica koja su zaposlena u nekom državnom organu, organu lokalne samouprave ili javnom preduzeću, što predstavlja samo jednu od manjkavosti pravilnika oko čega su se i predstavnici Agencije složili.

Pravilnikom je predviđeno da Agencija može da pruži zaštitu uzbunjivača koja može trajati do 2 godine. Pod zaštitom se podrazumijeva informisanje državnog organa u kome je uzbunjivač zaposlen da lice ima status zaštićenog lica i da će se svaka mjera preduzeta prema tom licu u vezi sa radno pravnim statusom ili radnim uslovima protivno volji uzbunjivača tretirati kao odmazda.

Ukoliko poslodavac uprkos saznanju o statusu uzbunjivača vrši odmazdu prema zaposlenom Agencija kao vid sankcije predviđa javno objavljivanje organa javne vlasti na posebnoj godišnjoj listi, čime donosioci pravilnika vjeruju da mogu narušiti kredibilitet institucije odnosno spriječiti rukovodioce da vrše odmazdu nad uzbunjivačima.

Slučaj na jednom fakultetu u Srbiji

OD UZBUNJIVAČA DO UCJENJIVAČA

Direktorka agencije u vremenu posjete delegacije BiH, predstavila je jedan od prvih slučajeva sa kojim se novoformirana agencija suočila i koji u dobroj mjeri opisuje kompleksnost i izazove u borbi protiv korupcije.

Prijava je stigla od strane sekretara jednog fakulteta koji je ponudio dokaze o tome da dekan zloupotrebljava svoju poziciju, da je ošteti budžet, da je prevareom došao do imovine i da na osnovu lažnih informacija koristi privilegije.

Uvidom u dobijenu dokumentaciju Agencija je utvrdila da postoji dobar osnov za pokretanje postupka protiv dekana i zvaničnim putem je zahtjevala dostavljanje dokumentacije od strane fakulteta kako bi je prosljedila tužilaštvu.

Tokom perioda čekanja na dokumentaciju sekretar fakulteta se javio agenciji da izjavi da je u međuvremenu dobio otkaz na fakultetu, čime je slučaj dobio na dramatičnosti i na interesovanju u agenciji.

Nakon nekog vremena Agenciji se javio i dekan protiv koga je Agencija pripremala tužbu da bi izjavio i predstavio uvjerljive dokaze da ga sekretar fakulteta već duže vrijeme ucjenjuje i uslovljava tražeći radno mjesto na fakultetu za svog rođenog brata koji ne posjeduje odgovarajuće kvalifikacije.

Agencija za borbu protiv korupcije je predala tužilaštvu slučaj zahtjevajući odgovarajuće kazne za dekana i sekretara fakulteta.

PIŠTALJKA TIM

Teufik Hadžiahmetović

Uzbunjivači na okupu

Već dvije godine informativni portal Pištaljka izvještava o različitim zloupotrebama najviših državnih funkcionera u Srbiji. Kako sami za sebe kažu, oni istražuju zloupotrebu položaja u vlasti, privatnim i javnim preduzećima i drugim institucijama. Za dvije godine oni su se izborili za poziciju profesionalnog i objektivnog medija čije izvještaje prenose svi mediji, od državne televizije pa do privatnih štampanih medija. U Bosni i Hercegovini Pištaljka već duže vrijeme sarađuje sa Centrom za odgovornu demokratiju - Luna.

Položaj ljudi koji su prijavili korupciju vrlo je sličan i u Srbiji i u Bosni i Hercegovini, a usvajanje zakona o zaštiti uzbunjivača je dobar put da se obje zemlje izbore sa korupcijom, složili su se duvači u pištaljku na okruglom stolu koji je Pištaljka organizovala u saradnji sa Udruženjem uzbunjivača BiH.

„Ne želim da vjerujem da je u mojoj zemlji korumpirano 95 odsto političara. Vjerujem da samo mali procenat njih zloupotrebljava funkcije i želim da radim sa poštenim političarima i poslanicima. Mi se ne konfrontiramo sa državom, već sa korupcijom“, rekla je Višnja Marilović, predsjednica

Udruženja uzbunjivača BiH. Ona je ostala bez posla u sarajevskom Centru Skenderija neposredno pošto je tužilaštvu dostavila dokaze o malverzacijama kojima je budžet oštećen za tri i po miliona maraka.

U Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine piše se nacrt zakona o zaštiti uzbunjivača, a u radu na zakonu učestvuju i uzbunjivači. Osim predstavnika Udruženja uzbunjivača, u delegaciji iz Bosne koja je prošle nedjelje posjetila Beograd bili su i direktor i

zamjenik direktora Agencije za borbu protiv korupcije, kao i poslanici, koji su se sastali sa povjerenikom za informacije od javnog značaja Rodoljubom Šabićem, za-

“Ne želim da vjerujem da je u mojoj zemlji korumpirano 95 odsto političara. Vjerujem da samo mali procenat njih zloupotrebljava funkcije i želim da radim sa poštenim političarima i poslanicima”

VIŠNJA MARILOVIĆ

Bojana Bokorov: Sa statusom zaštićenog uzbunjivača, dobila otkaz na fakultetu

štitnikom građana Sašom Jankovićem, direktorkom Agencije za borbu protiv korupcije Zoranom Marković i članovima Odbora Agencije Brankom Lubardom i Zoranom Stojiljkovićem.

Na okruglom stolu koji je u petak održan u Pres centru Udruženja novinara Srbije učestvovali su i Teufik Hadžiahmetović iz Udruženja uzbunjivača BiH, kao i domaći uzbunjivači Bojana Bokorov, Biljana Mraović, Goran Milošević, Goran Kušević i Borko Josifovski. Svi oni govorili su o pritiscima i odmazdi kojoj su bili izloženi pošto su prijavili korupciju ili ugrožavanje života građana.

Bojana Bokorov, koja je od Agencije za borbu protiv korupcije dobila status zaštićenog uzbunjivača, rekla je da taj status nije spriječio da dobije otkaz na Medicinskom fakultetu, a da je od institucija jedinu pomoć dobila od zaštitnika građana. Borko Josifovski rekao je da misli da je od usvajanja zakona o zaštiti uzbunjivača važnije da se pravosuđe oslobodi partijskog uticaja i podsjetio da tužilaštvo nije reagovalo kada mu je

dostavio dokumentaciju koja pokazuje da neki ljekari beogradske Hitne pomoći nisu radili reanimacije pacijenata u slučajevima kada su to bili obavezni da urade. Biljana Mraović kazala je da sadašnja primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja može dovesti do progona uzbunjivača, jer državni organi pisma građana tretiraju kao informaciju od javnog značaja, što se kosi sa Ustavom i samim zakonom. Goran Milošević je naglasio da se odnos rukovodstva Puteva Srbije prema njemu u posljednje vrijeme popravio, dok je Goran Kušević kazao da je kao anesteziolog u Zdravstvenom centru „Studenica“ u Kraljevu prijavio povećanu stopu smrtnosti pacijenata na dijalizi, dodavši da su sami pacijenti i njihove porodice prvi primjetili da nešto nije u redu. Ni u tom slučaju tužilaštvo nije reagovalo.

Članica Savjeta za borbu protiv korupcije Jelisaveta Vasilic rekla je na okruglom stolu da je Savjet upravo uz pomoć jednog uzbunjivača spriječio spornu javnu nabavku u RTB Bor. „Savet je počeo sam da piše zakon o zaštiti uzbunjivača i pre nego što je poverenik Šabić okupio radnu grupu za pisanje modela zakona“, rekla je Vasilic, koja je članica te radne grupe. Ona je napomenula da je važno da se zakoni usklade, što naročito važi za zakon o državnoj i službenoj tajni, kako bi uzbunjivači mogli bez straha da prijavljuju zloupotrebe.

Okrugli sto je bio pun pogodak

Dragocjena razmjena iskustva

Za članove delegacije iz BiH, okrugli sto je bio izuzetno značajan jer su se upoznali sa konkretnim slučajevima uzbunjivača iz Srbije. Posebno su značajna iskustva onih koji su uprkos pritiscima bili istrajni i koji su na kraju dobili društveno priznanje za svoj doprinos.

Sa okruglog stola je izvještavala i državna televizija u Srbiji

Uzbunjivači prvi otkrivaju korupciju

Uzbunjivači prijavljuju korupciju

Uzbunjivači trpe odmazdu

ŽAKON O ZAŠTITI **Uzbunjivača**

www.uzbunjivaci.ba

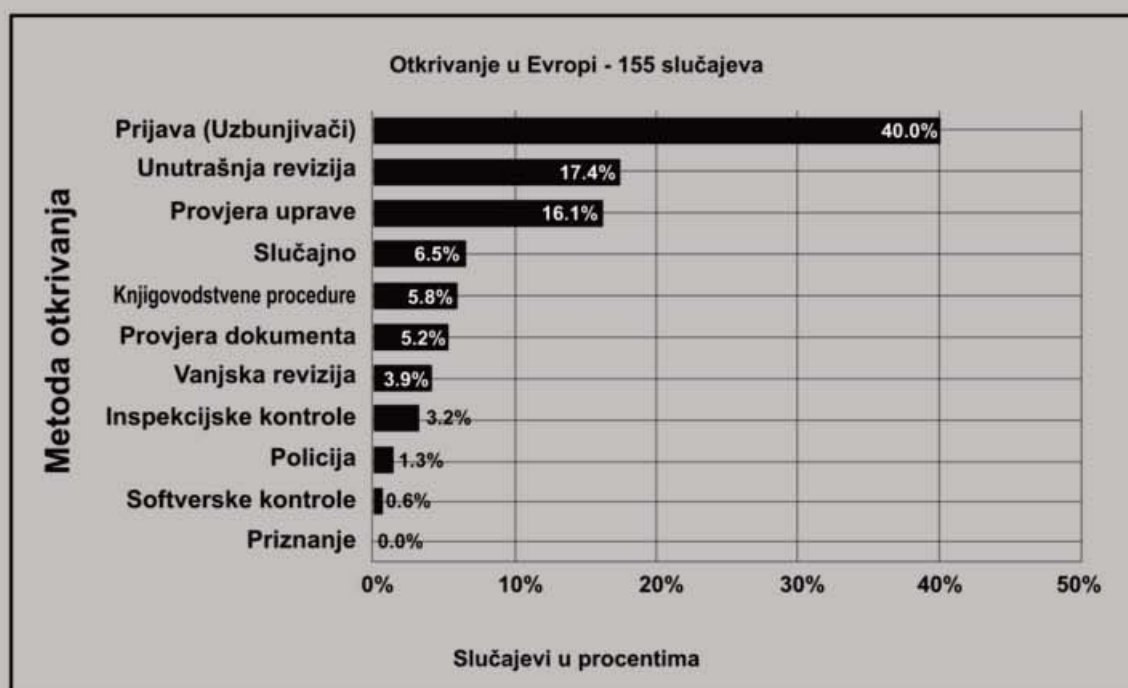
Uzbunjivači prvi otkrivaju korupciju, prijavljuju, trpe odmazdu

Originalan naziv na engleskom jeziku je **Whistleblower**, što u prijevodu znači **duvač u pištaljku**. Definicija **Uzbunjivača** koja se najčešće koristi glasi: uzbunjivač je osoba koja obavještava javnost ili nadležni autoritet o nedozvoljenim aktivnostima u vladi i vladinim organizacijama, javnim ili privatnim organizacijama ili kompanijama.

U Bosni i Hercegovini ne postoji zakonski okvir zaštite **Uzbunjivača**. Oni i njihove porodice izloženi su najstrašnijim vidovima tortura. Degradiraju se, otpuštaju se sa posla, suočeni su sa različitim vidovima zastrašivanja i prijetnji, markirani su kao izdajnici...

Uprkos povećanom fokusu na kontrole usmjerene ka otkrivanju korupcije, podaci pokazuju da se korupcija najefikasnije otkriva putem prijave i daleko su ispred revizija, kontrola ili nekog drugog mehanizma detekcije korupcije.

Uzbunjivači su u svijetu daleko na prvom mjestu u otkrivanju i dokumentiranju korupcije.

impresum
Uzbunjivač

Elektronski bilten Uzbunjivač je glasilo
Inicijative za zaštitu uzbunjivača u Bosni i Hercegovini

Bilten izlazi periodično i distribuira se besplatno

Izdavač: Centar za odgovornu demokratiju - COD LUNA

Kontakt:

Telefon +387 58 712 262

Faks +387 58 712 262

email: lunabih@teol.net

www.uzbunjivaci.ba

www.uzbunjivaci.ba